

До спеціалізованої вченої ради
Д 08.727.02 в Дніпропетровському
державному університеті
внутрішніх справ

49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26.

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора

Медицького Ігоря Богдановича, – на дисертацію

Барановської Тетяни Василівни за темою: «Запобігання та протидія кримінальним правопорушенням проти економічної системи», поданої на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дисертації. Економічна злочинність в Україні створює реальну загрозу національній безпеці держави, змушуючи її «платити» надзвичайно високу ціну. Численні випадки кримінальних правопорушень проти системи оподаткування, порядку зайняття підприємницькою та іншою господарською діяльністю, приватизації, прав та законних інтересів кредиторів викликають величезний суспільний резонанс масштабним характером своїх наслідків, низьким рівнем правоохорони, «неспрацьовуванням» принципу незворотності кримінальної відповідальності. Означені різновиди злочинного промислу часто-густо поєднані із корупційними схемами у органах державної влади та управління, органах кримінальної юстиції, діяльності юридичних осіб публічного та приватного права. Проблема протидії економічним деліктам стоїть тим гостріше, чим меншою є стабільність і впорядкованість економічних процесів в країні, чим менше уваги приділяється продуманій соціальній політиці, матеріальному забезпеченню людей, корегуванню рівня їх доходів співрозмірно фінансовим показникам розвитку держави та принципу соціальної справедливості. Можна сказати, що не є у цьому відношенні винятком і Україна, кризовість якої – у різних сферах життєдіяльності, продовжує залишатися очевидним фактом.

Протидія економічній злочинності, у тому числі з використанням засобів кримінально-правового, карального характеру, повинна займати одне із ключових

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ	
Вх. №	0001
" 10 "	2014 р.
Основний док.	1504
Додаток	

місце серед інших елементів державної політики у сфері боротьби зі злочинністю. Тим паче, що констатація такого розуміння має місце і на найвищому рівні – серед основних викликів та загроз Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року називає високий рівень тінізації економіки; втрату доходів бюджету унаслідок поширених явищ контрабанди, схем ухилення від оподаткування; поширення явища легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Проте сучасна криміногенна ситуація наочно засвідчує ту обставину, що вона продовжує залишатися малопродуктивною, не забезпечуючи можливості суттєво знизити криміногенний потенціал вказаного різновиду суспільної практики. Зважаючи на вищевикладене, дослідження Т. В. Барановської є безперечно **актуальним**, важливим та своєчасним, перебуваючи у руслі завдань вітчизняної політики протидії криміналітету.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» за темами: «Забезпечення економічної безпеки територіальних виробничих комплексів» (номер державної реєстрації 0120U103443); «Використання цифрових технологій в системі запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом для запобігання фінансуванню тероризму» (номер державної реєстрації 0122U200730).

Ступінь достовірності та обґрунтованості сформульованих у дисертаційній праці наукових положень, висновків і рекомендацій обумовлюється передусім тим, що завдання дослідження, методологія і методика роботи, її науковий інструментарій виглядають обґрунтованими з точки зору вимог до наукового дослідження такого роду.

Ознайомлення з дисертацією та її авторефератом дає підстави стверджувати, що робота містить основні необхідні для такого дослідження компоненти – це правильно обрана методологія дослідження, ретельний аналіз досягнень більшості попередніх дослідників цих та суміжних питань, а також звернення до зарубіжного досвіду, належна апробація результатів дослідження.

Методи дослідження обрано з огляду на поставлену мету й завдання з урахуванням об'єкта і предмета дослідження. Зокрема, було використано наступні наукові методи: історико-правового аналізу, систематизації, групування та абстрагування застосовані здобувачкою для обґрунтування історико-правових аспектів еволюції протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи (п. 2.2; 2.3 дисертації); дослідження еволюції та сучасного стану кримінального законодавства України в частині кримінальних правопорушень проти економічної системи (п. 3.1, 3.2, 3.3 дисертації) стало можливим завдяки історико-правовому методу, аналізу документів, систематизації; порівняльно-правовий метод, аналіз документів, систематизації, логіко-юридичний метод використано для розробки напрямів адаптації вітчизняного кримінального законодавства до вимог ЄС та розробки нового КК України (п. 4.1, 4.2 дисертації); методи аналізу та синтезу, систематизації, статистико-математичний, порівняння, метод системного підходу використано у ході дослідження специфіки діяльності правоохоронних органів країн Центральної та Східної Європи, а також трансформації діяльності вітчизняних органів кримінальної юстиції (п. 4.3 дисертації).

Об'єктивність і достовірність висновків підтверджуються солідною інформаційною базою, яку становлять: наукова література, присвячена проблемам протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи, економіки, правоохоронної діяльності та міжнародного співробітництва; офіційні документи (нормативні документи України та країн Центральної та східної Європи, що складають кримінальне законодавство); офіційні дані Державної служби статистики України, Міністерства внутрішніх справ України, Генеральної прокуратури України, Національної поліції, Міністерства фінансів України; довідкові та інформаційні видання міжнародних організацій.

Вказане свідчить про достатній рівень обізнаності дисертантки у питаннях, які нею досліджуються, та забезпечує належний рівень обґрунтованості зроблених висновків за темою дослідження «Запобігання та протидія кримінальним правопорушенням проти економічної системи».

Наукова новизна висновків, пропозицій та рекомендацій обумовлена створенням авторської цілісної концепції державної політики у сфері запобігання та протидії економічній злочинності. На основі здійсненого дослідження обґрунтовано і сформульовано низку концептуальних положень, висновків і рекомендацій, що є визначальними для забезпечення розвитку кримінологічної та кримінально-правової науки, а також удосконалення законодавства та його застосування. До найбільш важливих у теоретичному та практичному аспектах серед них слід віднести:

1) введення до наукового обігу категорії «кримінальні правопорушення проти економічної системи», із конкретизацією її змістовного наповнення та ідентифікацією кримінально-правових властивостей;

2) мотивацію необхідності криміналізації нових видів антигромадської поведінки проти економічної системи (фінансування збройних конфліктів; порушення міжнародних та національних економічних санкцій; майнінг (виробництво), обмін, купівля та продаж криптовалюти; корупція в приватному секторі), що викликають особливу загрозу, зумовлену сукупністю геополітичних, інформаційно-комп'ютерних, політичних детермінант;

3) побудову кримінологічного портрету особистості злочинця, який вчиняє кримінальні правопорушення проти економічної системи, з врахуванням соціально-демографічних, соціально-рольових, морально-психологічних блоків (властивостей);

4) розроблення комплексного механізму формування та реалізації державної стратегії розширення можливостей міжнародної співпраці щодо запобігання та протидії кримінальним правопорушенням проти держави, політичного режиму та влади, основними положеннями якої мають стати: виявлення джерел фінансування незаконної діяльності проти держави, політичного режиму та влади; фінансових потоків, пов'язаних з фінансуванням незаконної діяльності проти держави, політичної системи та влади; розшук осіб та їх фінансових активів, що підозрюються у державній зраді, воєнних злочинах та колабораційній діяльності; діяльність, пов'язана із формуванням та реалізацією проектів для підвищення ефективності правоохоронної функції України;

5) розроблення механізму міжнародного співробітництва України з EUROPOL щодо запобігання та протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи.

Практичне значення рецензованого дослідження не викликає сумнівів, адже його основні теоретичні та методологічні положення доведені до рівня конкретних розробок, придатних до використання суб'єктами законодавчої та виконавчої влади, правоохоронними органами та закладами вищої освіти, зокрема: Комітетом Верховної Ради України з питань антикорупційної політики (Довідка № 1605/2023-1 від 16.05.2023 р.); Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету (Довідка № 395д9/10-2023/125227 від 10.06.2023 р.); УСП в Житомирській області ДСР НП України (Довідка № 277/105/06/2023 від 14.06.2023 р.); Територіальним управлінням БЕБ у м. Києві (Акт від 29.06.2023 р.); Головним слідчим управлінням Національної поліції України (Акт № 27522/24/4/3-2023вс від 24.07.2023 р.); Державним університетом «Житомирська політехніка» (Довідка № 44-21.00/237 від 28.02.2023 р.).

Зміст та структура дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг дисертації – 539 сторінок, основний зміст викладено на 421 сторінці. Список використаних джерел нараховує 724 найменування і розміщений на 87 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної теми та окреслено ступінь її розробленості; висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, задачі, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено дані про їх апробацію, публікації.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження запобігання та протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи» складається з трьох підрозділів, у яких представлено методологічні та організаційні положення дослідження, обґрунтовано специфіку публікаційної активності та визначено змістовні властивості кримінальних правопорушень проти економічної системи. Розкрито специфіку організації та методології дослідження кримінальних

правопорушень проти економічної системи та інструментів запобігання і протидії; окреслено особливості об'єкта дослідження у площині порушень економічного порядку, що діє в державі та на міжнародному рівні для задоволення економічних цілей та незаконного використання економічних інструментів і відносин для неекономічних цілей (політичних, терористичних, проти національної безпеки та інші). Обґрунтовано змістовні характеристики поняття кримінальні правопорушення проти економічної системи: є дестабілізуючим фактором розвитку економічної системи держави та міжнародних економічних відносин; проявляється у протиправному застосуванні економічних відносин, інструментів і механізмів злочинного діяння; може мати як економічну мету – незаконне збагачення, так і неекономічну мету, проте водночас – бути негативним чинником розвитку економічної системи; кримінальні правопорушення даного виду можуть вчинятися шляхом порушення як законної діяльності, так і шляхом незаконної поведінки.

Розділ 2 «Теоретико-історичні положення розвитку системи запобігання та протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи» присвячений дослідженню історико-правових аспектів протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи в Україні та світі. Здійснено аналіз основних етапів та особливостей протидії та боротьби з кримінальними правопорушеннями проти економічної системи – фальшивомонетництва, контрабанди, легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, доведення до банкрутства, ухилення від сплати податків та інших платежів. Констатовано, що з позиції комплексного підходу, поняття кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень проти економічної системи охоплює кількісні та якісні показники злочинності, відомості про особу злочинця, детермінанти та інші обставини, що мають значення для організації превентивної роботи.

У Розділі 3 «Кримінальне законодавство України щодо запобігання та протидії правопорушенням проти економічної системи» розкрито еволюцію вітчизняного кримінального законодавства щодо протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи. Досліджено еволюцію структури та змісту Особливої

частини кримінальних кодексів в частині кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності за часів радянської окупації, що відображала його залежність від політичної мети та інтересів комуністичної партії та визначалась командно-адміністративним характером економічних відносин. Встановлено, що з ускладненням і розвитком господарської діяльності спостерігається розширення видів кримінальних правопорушень та, відповідно, спектру заходів примусу, що застосовуються до винної особи з одночасною гуманізацією кримінального законодавства щодо порушень проти економічної системи. На підставі порівняльного аналізу проекту КК та чинного КК України дисертанткою констатовано життєздатність реформи, що зумовлена об'єктивними передумовами, серед яких недосконалість чинного кримінального законодавства та його невідповідність суспільним відносинам, сформованим економічною системою.

Розділ 4 «Організаційно-правовий механізм запобігання та протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи» розкриває особливості трансформації кримінального законодавства щодо протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи у контексті сучасних економічних, політичних та геополітичних умов. Запропоновано структуру проекту КК в частині відповідальності за кримінальні правопорушення проти економічної системи. Визначені напрями розширення кримінальної відповідальності за окремими видами діяльності (фінансування збройних конфліктів; порушення міжнародних і національних економічних санкцій; майнінг (виробництво), обмін, купівля та продаж криптовалюти; корупція в приватному секторі). З огляду на існуючі проблеми та необхідність протидії економічним злочинам обґрунтовано необхідність трансформації діяльності органів кримінальної юстиції за визначеними напрямками.

Розділ 5 «Міжнародне співробітництво у сфері запобігання та протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи» присвячено формуванню міжнародно-правового механізму протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи. Розкрито основні форми напрямів та інструментів міжнародного співробітництва щодо протидії кримінальним

правопорушенням проти економічної системи; розроблено механізм взаємодії із INTERPOL та EUROPOL, запропоновано напрями його удосконалення.

За результатами дослідження авторкою опубліковано 34 наукові праці, із них: 1 монографія; 6 наукових праць у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних; 17 статей у наукових фахових виданнях України; 10 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

Завершують основний текст роботи висновки до дисертації, які відповідають висновкам у авторефераті. Зміст автореферату дисертації відповідає її змісту та встановленим вимогам. У ньому адекватно і стисло відображені положення щодо кожного із структурних елементів дисертаційної роботи (вступу; основної частини; висновків).

У цілому позитивна оцінка проведеного дослідження не виключає можливість та необхідність зазначити про певні **зауваження та недоліки**, що можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації.

1. Наскрізний лексикон дисертації пов'язаний із категоріями «запобігання» та «протидія», ужиток яких із застосуванням єднального сполучника вказує на їхнє розуміння авторкою як однорівневих понять, принаймні іншого тлумачення цього моменту по тексту дисертації не прослідковується.

Методологічно вірним уявляється досліджувати ланцюжок «соціальний контроль над злочинністю ↔ протидія (боротьба) ↔ запобігання (мінімізація)», у рамках якого під протидією розуміти комплекс протистояння злочинності, впливу на неї шляхом подолання, локалізації, обмеження поширеності. А вже здійснювані у процесі протидії злочинності заходи за своїм цільовим призначенням (метою) та часом реалізації коректно розподіляти на заходи-запобігання (відносяться до періоду «очікування» розвитку протиправної поведінки та мають об'єктом явища і процеси, яких прагнуть не допустити), заходи-припинення (актуальні у плані нейтралізації фактично розпочатої делінквентної поведінки) та заходи-мінімізації і ліквідації (стосуються фактичних та реально прогнозованих наслідків, негативний криміногенний потенціал яких можливо зменшити або звести нанівець).

2. У ході аналізу державної політики запобігання та протидії правопорушенням проти економічної системи (підрозділ 1.3), Т. В. Барановська допустила невиправдану диспропорцію, за рахунок переважаючої характеристики рис та властивостей економічних злочинів, а також поняття економічної злочинності, на противагу розкриттю, власне, рівнів вказаного вище різновиду політики, механізму її реалізації, суб'єктів формування та втілення.

Запропоноване авторкою розуміння економічної злочинності може бути сприйняте нами тільки із відповідними застереженнями, адже дане явище повинне включати у собі й інші, окрім названих, кримінологічні риси та властивості: масовість, усталеність, іррегулярність, територію та період часу.

3. До позитивних моментів рецензованої праці слід віднести деталізовану кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень проти економічної системи України (підрозділ 2.3), передусім – кількісних та якісних параметрів. Відзначимо важливість аналізу Т. В. Барановською ціни економічної злочинності, адже її суспільно-політична оцінка завжди базується на врахуванні наслідків (ціни) – втрати життєвого потенціалу, нереалізованих соціальних програмах, надмірного фінансового навантаження та ін.

Притримуємося проте думки, що такий важливий кримінологічний показник є значно ширшим за обсягом, ніж наведені дослідницею дані органів кримінальної юстиції про встановлені суми матеріальних збитків у закінчених розслідуваннях провадженнях. Тим більше, що у дисертації міститься згадка про витрати суспільства, пов'язані з його реакцією на існування феномена злочинності. У структурі означеного показника доцільно було б також, окрім матеріальних, розглянути й нематеріальні наслідки економічної злочинності, до яких підставно віднести кризу довіри до владних інституцій, органів кримінальної юстиції; зниження міжнародного іміджу держави; ослаблення інвестиційної привабливості країни.

Критично ставимося до авторського висновку про взаємозв'язок значного зростання зафіксованих сум збитків від економічної злочинності з підвищенням

ефективності діяльності правоохоронних органів, проте аргументацію цьому дозволимо собі навести при формулюванні подальших зауважень та рекомендацій.

4. У структурі кримінологічної характеристики особистості злочинця традиційно виокремлюють чотири елементи (підструктури) : 1) соціально-демографічний (відомості про стать, вік, освіту, громадянство, соціальне становище, походження та рід занять, сімейний стан, наявність або відсутність постійної роботи та місця проживання (реєстрації), джерела матеріального забезпечення (доходу), належність до міського чи сільського населення тощо); 2) соціально-рольовий – сукупність видів діяльності особи в системі суспільних відносин (на роботі, у сім'ї, за станом здоров'я та віком); 3) морально-психологічний – характеризує світогляд людини, її духовність, погляди, переконання, установки та ціннісні орієнтації (погляди, переконання, життєві прагнення та очікування, інтелектуальні, вольові та емоційні особливості, наявність психічних аномалій); 4) кримінально-правовий (мотивація злочину, спрямованість і тривалість злочинної поведінки суб'єкта, груповий чи одноосібний характер суспільно небезпечного діяння, виконувану роль у вчиненні злочину, способи, обрані для досягнення злочинної мети, ставлення винного до вчиненого, наявність повторності (рецидиву), стаття, за якою кваліфіковано вчинене, вид і розмір покарання тощо).

Кримінологічна характеристика осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти економічної системи (підрозділ 2.3) вибірково зведена дисертанткою до значення соціально-демографічних та соціально-рольових характеристик. У той час як моральні властивості виявилися обмеженими загальною вказівкою на кар'єризм, стиль управління, споживацьке ставлення та прагнення отримувати максимальну матеріальну вигоду; а кримінально-правові риси залишилися загалом нерозкритими, незважаючи на те, що вони (після опрацювання кримінологічно значущої інформації від Офісу Генерального прокурора про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення; звітності ДСА України про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності, та види кримінального покарання) матимуть безпосередній ефект, як у ході подальшого

законодавчого удосконалення положень закону про кримінальну відповідальність, так і розробці ефективних заходів загального та спеціального запобігання відповідним деліктам.

5. Кримінологічну характеристику кримінальних правопорушень проти економічної системи завершує аналіз її детермінантів, а також інших чинників, що мають значення для організації превентивної роботи. У якості детермінант дослідниця характеризує соціально-економічні, нормативно-правові та організаційно-управлінські з них. Проте задекларовані Т. В. Барановською вимоги щодо комплексності підходу наукового пізнання витримані неповністю, адже без належної уваги залишилися ідеологічні, культурні, матеріально-технічні факторні комплекси, роль яких у детермінації кримінальних правопорушень економічного характеру недооцінювати немає підстав.

До слова, високий рівень корупції основних сфер економічної діяльності та державного сектору дисертанткою віднесено до числа криміногенних детермінант, які справляють найбільш негативний вплив. Фактично корупційні практики на побутовому рівні в Україні є вже усталеною нормою поведінки та не сприймаються як порушення морально-правових заборон; їх застосування у багатьох сферах суспільного життя є зручнішим, ефективнішим, а інколи і єдиним способом задоволення потреб фізичних та юридичних осіб порівняно із законними способами. Відтак формування суспільної нетерпимості до корупції, утвердження культури доброчесності та поваги до верховенства права небезпідставно віднесено до основних принципів Антикорупційної стратегії держави на 2021-2025 роки.

6. Поділяємо висновки Т. В. Барановської про важливість наближення вітчизняного законодавства до вимог законодавства ЄС та необхідність врахування особливостей кримінального законодавства держав континентальної Європи в частині регламентації відповідальності за посягання на економічну систему. Адаптація законодавства України загалом і кримінального зокрема до *acquis communautaire* є не лише програмною ціллю української влади, а й юридичним обов'язком держави, невиконання якого матиме наслідком відхід від стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства у ЄС.

З відомих їй міркувань дисертантка приділила увагу можливостям екстраполяції позитивного досвіду кримінально-правової охорони економічної системи лише Естонської Республіки, Литовської та Латвійської республік, тоді як аналогічного змісту рекомендації не торкнулися досліджуваного нею законодавства Чехії, Німеччини (загальна ремарка про корисність криміналізації корупції у приватному секторі), Угорщини, Болгарії, Хорватії, Австрії. Можливості до запозичення досвіду вказаних та інших європейських держав є тим більш цінними, зважаючи на уже реалізовану ними рецепцію положень основних актів кримінального права ЄС у сфері протидії економічним кримінальним правопорушенням (Рамкові рішення 2001/500 від 26.06.2001 р. про відмивання грошей, виявлення, розшук, заморожування, арешт і конфіскацію засобів і доходів, одержаних злочинним шляхом; 2003/568 від 22.07.2003 р. про боротьбу з корупцією в приватному секторі; Директиви 2018/1673 від 23.10.2018 р. про боротьбу з відмиванням грошей кримінально-правовими засобами; 2019/713 від 17.04.2019 р. про боротьбу з шахрайством і підробкою безготівкових платіжних засобів та заміну Рамкового рішення 2001/413 та ін.).

7. Доводиться й надалі констатувати той факт, що більшість сучасних ініціатив парламенту має за мету розширення сфери дії кримінального закону та посилення кримінальної відповідальності. І це при тому, що репресивні можливості кримінального закону майже вичерпані. Навіть більше, приходиться розуміти, що кримінально-правова репресія у тому обсязі, в якому вона існує, і в тих руках, які її реалізують, перетворюється у дестабілізуючий фактор (Н. А. Орловська, О. М. Шинкарук). Висновки про критичність стану сучасної кримінально-правової політики, неефективність здійснюваного кримінально-правового впливу, непослідовність законодавця та прийняття ним поспішних рішень, посилення карального складника покарання, відсутність кримінологічного аналізу навколишньої дійсності та адекватної оцінки суспільної небезпечності діяння підтверджуються чисельними науковими розвідками та сучасною практикою правозастосування.

У розрізі висловленого не можемо оцінити як належним чином обґрунтовані авторські пропозиції щодо значного і одномоментного (!) розширення обсягу кримінально-правової охорони економічної системи за рахунок появи нових засобів кримінально-правового впливу (фінансування збройних конфліктів; порушення міжнародних та національних економічних санкцій; майнінг, обмін, купівля та продаж криптовалюти; корупція в приватному секторі) (підрозділ 4.2). Як основні контраргументи варто вказати наступне:

- чимало піднятих дослідницею питань охоплюється чинною кримінально-правовою заборонаю. До прикладу, фінансування тероризму (ст.258⁵ КК України) передбачає забезпечення активами як окремих терористів, так і терористичних груп (організацій). Тим більше, що у рамках висловленої пропозиції криміналізувати фінансування збройних конфліктів Т. В. Барановська згадує саме ЛНР і ДНР, які уже тривалий час визнані у слідчо-судовій практиці терористичними організаціями. Одночасно дисертанткою не продемонстровано, на підставі чого вона заперечує спроможність існуючих кримінально-правових заборон ефективно виконувати покладені на них завдання;

- реалізація декларованих кримінально-правових новел потягне за собою суттєві труднощі у кримінально-правовій кваліфікації. Уже згадане фінансування збройних конфліктів навряд чи можна оцінити як кримінальне правопорушення проти економічної системи, без появи та потреби колізійного подолання з деліктами проти основ національної безпеки України чи громадської безпеки;

- криміналізація будь-якої антигромадської поведінки вимагає наявності для цього відповідних підстав: юридико-кримінологічних (суспільної небезпечності діяння, поширеності форм, її динаміки, необхідності впливу саме за допомогою кримінально-правових заходів); соціально-економічних (співвідношення позитивних і негативних наслідків криміналізації, наявності матеріальних ресурсів для реалізації кримінально-правової заборони) та соціально-психологічних (відповідного рівня суспільної правосвідомості та психології). Складові окремих вказаних підстав розкриті Т. В. Барановською достатньо фрагментарно, означена проблема вимагає ґрунтовних та додаткових самостійних досліджень.

8. Науковець розкриває інституційне забезпечення системи протидії кримінальним правопорушенням проти економічної системи за рахунок роботи відповідних органів кримінальної юстиції (СБУ, БЕБ, ДБР та НАБУ) (підрозділ 4.3), окреслюючи напрями трансформації їх подальшої діяльності, чимало з яких пов'язані зі значним фінансовим навантаженням на бюджет країни.

Фінансування органів кримінальної юстиції повинне відбуватися крізь призму оцінки ефективності їх діяльності за попередній період, ключовим критерієм якої слід визнати розмір відверненої та відшкодованої шкоди від злочинної діяльності (а не зареєстрованих збитків, про які згадується у дисертації). Тому пропонувані напрями доцільно було б розвинути на підставі авторських висновків про результативність вже виконаної роботи. А діяльність органів кримінальної юстиції у згаданому контексті є малоефективною: 0,13% відшкодованих органами безпеки матеріальних збитків у 2019 р., 0,11% – ДБР, 6,91% – НАБУ, за одночасного збільшення фінансового навантаження на їх утримання (НАБУ +1,2%, ДБР +70,5%, СБУ +24,7%)¹; у 2023 р. Комітет ВРУ з питань фінансів, податкової та митної політики визнав роботу керівництва БЕБ незадовільною.

Висловлені зауваження загалом слід розглядати як запрошення дисертантки до подальших наукових досліджень та дискусій, вони не є свідченням неповноти або хибності результатів проведеного дослідження.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація **Барановської Тетяни Василівни за темою: «Запобігання та протидія кримінальним правопорушенням проти економічної системи»** є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій містяться наукові положення та науково обґрунтовані результати для кримінологічної та кримінально-правової науки, системи та діяльності органів кримінальної юстиції, що розв'язують важливу науково-прикладну проблему. Робота відповідає вимогам, що пред'являються докторських дисертацій відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197 «Про Порядок присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», основним вимогам до дисертацій та авторефератів дисертацій та іншим керівним

---

¹ Медицький І. Б. Наслідки злочинності в Україні: теоретичні і прикладні аспекти : монографія / І. Б. Медицький. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2020. С.243-244.

документам Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України, а її авторка, за результатами прилюдного захисту, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент –
професор кафедри політики у сфері боротьби
зі злочинністю та кримінального права
навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
доктор юридичних наук, професор

Ігор МЕДИЦЬКИЙ

10 січня 2024 року

ПІДПИС *Медичково О*
ЗАСВІДЧУЮ
/ Начальник відділу кадрів
СМІШКО Орест СМІШКО
« 10 » *01* 20 *24*

